

באר התורה / הג"ר יעקב אשר פלדמן, מח"ס 'כתב משה' ושא"ס, ירושלים
פרשת וישלח

בענין בן שלש עשרה למצות לחיוב סעודה בו ביום

"וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּהִיוֹתָם בְּאֵבֵים וַיִּקְחוּ שְׁנֵי בְנֵי יַעֲקֹב שְׁמֹעוֹן וְלֵוִי אֲחֵי דִינָה אִישׁ חָרְבוֹ וּגְוִי" ע"כ (וישלח לד כה).

א- במסכת אבות (פ"ה מכ"א) הוא היה אומר בן חמש שנים למקרא בן עשר למשנה בן שלש עשרה למצות וכו' ע"כ.

במאירי (שם) בן י"ג למצות כלומר שאז הוא גדול וחייב במצות וסמכוהו במדרש מדכתוב "עם זו יצאתי לך" (ישעיה מג כא) ז"ו בגימטריא י"ג, עכ"ל.

בפני הרע"ב (שם) בן שלש עשרה למצות, דכתיב "איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם" (נשא הו), וגבי שכס כתיב "ויקחו שני בני יעקב שמעון ולוי אחי דינה איש חרבו" (וישלח לד כה), ולוי באותו פרק בן שלשה עשר שנה היה, וקרי ליה איש, עכ"ל.

הרי שהתורה חייבה בעונשים מי שנקרא "איש", ובכלל זה גם הוא מחויב במצוות. ומה ששנינו שכן שלש עשרה למצוות, והיינו שהוא בכלל "איש", נלמד ממה שכתוב בתורה "ויקחו שני בני יעקב שמעון ולוי איש חרבו", שקרא הכתוב ללוי "איש" והיה אז בן י"ג שנה. **בשו"ת הרא"ש** (כלל טז ס"א) וששאלת מאין לנו דבר י"ג שנה ויום אחד הוא בר עונשין אבל פחות מכן לא, **דע כי הלכה למשה מסיני הוא והוא בכלל שיעורין חציצין ומחיצין שהן הלכה למשה מסיני, דשיעור וקצבה לכל דבר נתון למשה בעל פה**, עכ"ל.¹

ב- בספר ילקוט חדש (ליקוטים אות כט) **חובה על האדם לעשות סעודה בבר מצוה כיום שנכנס לחופה, וגודל השכר**, עכ"ל.

ובמגן אברהם (או"ח סי' רכ"ה ס"ק ד) כתב ב"י"ח בליקוטים (סי' כט) שמצוה על האדם לעשות סעודה ביום שנעשו בנו בר מצוה כיום שנכנס לחופה, **ומשמע דהיינו ביום שנכנס לשנת י"ז וכו'**, עכ"ל.

ובמשנה ברורה (שם ס"ק ו) מצוה על האדם לעשות סעודה וכו', וטעם הסעודה משום דעכשיו נעשה איש ישראל שנצטווה במצות התורה. וכו' עכ"ל.

בשער הציון (אות ט) כנ"ל. ובאליה רבה בשם ים של שלמה (פרק ז ס"א) כתב הטעם, משום דגדול המצוה ועושה, וכמו שאמרו (פ"א) לגבי רב יוסף דהוי עביד יומא טבא בשביל זה, עכ"ל.

ג- בים של שלמה (בבא קמא פרק ז ס"א) וסעודת בר מצוה שעושין האשכנזים, לכאורה אין לך סעודת מצוה גדולה מזו ושמה מוכיח עליה, **ועושים שמחה ונותנים למקום שבח והודיה שזכה הנער להיות בר מצוה** "וגדול המצוה ועושה", והאב זכה שגדלו עד עתה להכניסו בבית התורה בכללה. וראיה להדיא מפ"ח דקידושין(לא א) שאמר רב יוסף לבסוף השתא דאמר רבי חנינא גדול המצוה וכו', מאן דאמר לי שאין הלכה כר' יהודה, דאמר סומא פטור מן המצות, עבידנא יומא טבא לרבנן, אף על פי שהיה כבר חייב. אלא אבשורה שלא היה נודע לו עד עתה רצה לעשות י"ט. כ"ש על הגעת העת והזמן שראוי לעשות י"ט וכו', עכ"ל.

ד- והנה מה שאמר רב יוסף עבידנא יומא טבא לרבנן, הוא לתת שבח למקום על שנתבשר שהוא מצוה ועושה, אף על פי שכבר היה חייב כבר קודם מכל מקום רצה לעשות יום טוב על בשורה זו.

בגמרא בב"ק (פ"א א) איתא: מאי טעמא, דכי מפקדינא אית לי אגרא טפי, ע"כ. וצריך ביאור דנראה לכאורה מדברי הגמרא שעשה את המצוות על מנת לקבל שכר.

ובאבות (פ"א מ"ג) שנינו: אנטויגנוס איש סוכו, קיבל משמעון הצדיק, הוא היה אומר אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס, **אלא אומר כעבדים המשמשין את הרב שלא על מנת לקבל פרס** וכו', ע"כ.

ובספר פנים יפות (לך לךיד כב) סוד"ה והנה, ולפי שדרך היצה"ר, שרואה אדם רוצה לעשות מצוה או ליתן צדקה, הוא מסיתו שיעשה על מנת לקבל פרס, או בצדקה על מנת שיתעשר, והוא הפסד גדול בשכר המצוה וכו', וזהו שתקנו בתפילה (עי' ברכות ס ב) המעביר שנה וכו', וכוף את יצרנו להשתעבד לך וכו', שיכוף את היצה"ר שלא להסית אותו שיעשה זה על מנת לקבל פרס, עכ"ל.²

¹ ש"י זו הובאה בתוס' חדשים (שם) ובמשנה ברורה (סי' נה ס"ק מ), וכה' בחיי אדם (ח"א כלל סו סעי' א).

² מש"כ או בצדקה וכו', ע"י מש"כ בזה בח"א מהרש"א (כתובות סו א) בד"ה איבעית אימא לכבודו הוא דעבד כו'. להאי תירוץא משמע דאפילו הוה עביד כדבעי למיינדב כיון דלא עשה כן משום מצוה אלא לכבודו הי"ל שלא לשמה ונענש עליה ואין להקשות הא אמרינן גבי צדקה אפילו שלא לשמה יש לו שכר עליה, כדאמרין (פסחים ח א) כדי שיחיה בני וכו' ודרשו (עי' תענית ט א) "ובחנוני נא בזאת" (מלאכי ג י) וגוי'. ד"ל האי שלא לשמה לכבוד הוא גרע טפי, כמו שמחלקין התוספות בפסחים (נ ב) בד"ה וכאן בעושים) אהא דאמרינן לעולם יעסוק אדם בתורה אפילו

שלא לשמה כו' ובעלמא (ברכות ז א) אמרינן טוב לו שלא נברא ע"ש, **ורבים בודו** הזה שמקבצין עושר שלהם שלא באמונה ובחילול השם כגזלת עובד כוכבים, ואח"כ מתנדבים מאותו ממון להיות להם כבוד בכל שנה ולתת להם ברכת מי שבירך להיות להם שם ותפארת, ואין זה אלא מצוה הבאה בעבירה ואין לעושר הזה מלח וקיום כדאמר הכא, עכ"ל.
³ **וכן הוא על דרך זה בספר בית הלוי** (וישלח לב יג) בד"ה כי ירא. ובשפת אמת (בחקתי תרנ"ה) בד"ה אם וכו'. ומש"כ בזה בארוכה בספר ערבי נחל (שופטים דרוש א מאמר ה).